

OGLEDNI PRIMJERI ESEJA PROBNE DRŽAVNE MATURE IZ ETIKE

Tema eseja: Moralne vrijednosti i ostvarenje slobode

PRVI OGLEDNI PRIMJER

Tekst britanskoga filozofa Isaiaha Berlina donosi promišljanja o dvjema važnim temama na koje svaka etička teorija nastoji dati odgovor. To je pitanje moralnih vrijednosti te poimanje slobode. U eseju ću analizirati autorovo shvaćanje moralnih ili društvenih vrijednosti i njihovu ulogu u ljudskoj zajednici te objasniti dva shvaćanja slobode na koja se ograničava autorova analiza.

Za razumijevanje čovjeka u bilo kojemu vremenu i povijesnome trenutku, kao i za razumijevanje komunikacije među ljudima bez koje ne može postojati niti jedna ljudska zajednica, potrebna su dva uvjeta. Nužan je uvjet, prema autoru teksta, slaganje oko percepcije i temeljnih spoznaja i istina o „činjeničnome“, tj. materijalnome svijetu koji nas okružuje. Iako je to nužan uvjet, nije i dovoljan jer je čovjek biće koje ne pripada samo materijalnoj, nego i nematerijalnoj, tj. duhovnoj stvarnosti. Drugi je uvjet koji je potreban da bi se upotpunilo razumijevanje čovjeka i komunikacije među ljudima postojanje zajedničkih moralnih ili društvenih vrijednosti.

Prema jednome od gledišta koje navodi autor „postoje objektivne moralne ili društvene vrijednosti, vječne i univerzalne, nedirnutе povijesnom promjenom, te dostupne duhu svakog razumnog čovjeka samo ako odluči uperiti svoj pogled prema njima“. To je gledište otvoreno za mnoga pitanja i kritike. Postoji, naime, i suprotno stajalište prema kojemu su moralne i društvene vrijednosti povijesno uvjetovane i ovisne o brojnim čimbenicima kao što su kultura, religija, društveni i socijalni odnosi te se ne mogu smatrati ni vječnim, ni objektivnim, ni univerzalnim, nego prolaznim, subjektivnim i relativnim. Iako Berlin načelno prihvaća stav o subjektivnosti i relativnosti moralnih i društvenih vrijednosti, on naglašava da ipak mora postojati barem minimum zajedničkih i zato objektivnih vrijednosti. Upravo je taj minimum prema Berlinu „suštinski za ljudsku komunikaciju“ te omogućuje funkcioniranje zajednice. Kao što prihvaćanje temeljnih istina o „činjeničnome“ svijetu spada u shvaćanje normalnoga ljudskoga bića, podjednako to vrijedi i za prihvaćanje moralnih vrijednosti. Otklon od toga i preveliko udaljavanje od zajedničkoga općeg svijeta vrijednosti moglo bi se smatrati zabrinjavajućom, pa čak i nezdravom pojavom. Prihvaćanje zajedničkih vrijednosti veoma je važno jer omogućuje da se ustanovi i odredi osnova ljudskoga morala. Na taj se način pojam morala može razgraničiti od pojmova s kojima je moral u vezi, ali se ipak od njih razlikuje, kao što su običaj, tradicija, zakon itd.

U nastavku teksta autor raspravlja o pojmu slobode, jednome od najstarijih filozofskih pojmova koji je predmet promišljanja od antike pa sve do modernih teorija. Ne postoji jednoznačna definicija pojma slobode. Brojna određenja ovoga pojma, prema Berlinovu mišljenju, toliko su „porozna“ da dopuštaju i „propuštaju“ vrlo široka tumačenja. Berlin se zato izrijeком ograničava i pokušava odrediti samo dva pojma slobode u političkome značenju.

Prvo značenje političkoga pojma slobode ili nezavisnosti odnosi se na određivanje područja i postavljanje granica unutar kojih pojedinac ili grupa ljudi može neometano djelovati. Pojam slobode u ovome smislu Berlin naziva „negativnim“ jer se odnosi na slobodu od vanjskih prisila, zabrana ili obveza. To je ograničeno područje individualne slobode u koje se nitko ne bi trebao miješati niti sprečavati pojedinca ili grupu ljudi u njihovim izborima.

Pojam slobode u drugome smislu autor naziva „pozitivnim” i odnosi se na želju pojedinca da bude svoj vlastiti gospodar. Sloboda je ovdje shvaćena kao sloboda da se djeluje u skladu s vlastitom voljom. Težište je na autonomiji, sposobnosti pojedinca kao razumnoga bića da samostalno donosi odluke koji je vođen svojim unutarnjim razlozima, a ne bilo kakvim izvanjskim uzrocima.

Ako se sloboda shvati kao „gospodarenje nad sobom, uklanjanje prepreka mojoj volji ma kakve one mogle biti”, pitanje je kako bi trebalo postupati s drugim ljudskim bićima koja izražavaju neposluh i na taj se način suprotstavljaju mojoj volji. Nametanje vlastite volje uvijek je svojevrsna prisila pa bi to bilo oduzimanje slobode i stavljanje drugih ljudskih bića u ropski položaj. Ovaj je problem rješiv samo ako se pretpostavi da su moji vlastiti planovi racionalni tako da njihovo ostvarenje ne poništava slobodu i razvoj sposobnosti drugih ljudi.

Ideal slobode Berlin shvaća kao mogućnost biranja ciljeva koji ovise o različitim povijesnim okolnostima i prilikama i zato nije nužno da ih se smatra univerzalnim i vječnim. Moj ideal slobode blizak je određenju slobode J. S. Milla. Smatram da svatko ima pravo činiti sa svojim životom što god želi dok time ne čini štetu drugim ljudima. Važno mi je da se pritom poštuje sloboda izbora svakoga pojedinca, čak ako nam se i čini da su iz našega kuta gledanja neki izbori pogrešni. Svatko tko slobodno djeluje odgovoran je za svoje postupke i treba iskusiti i snositi posljedice svojega djelovanja kakvo god ono bilo, ispravno ili neispravno.

O našim odlukama i odgovornosti često ovisi hoće li neka sloboda uvećati dobrobit osobe i društva ili će dovesti do nepoželjnih pojava. Mnoge građanske slobode, kao što su npr. sloboda govora, sloboda kretanja, sloboda vlasništva, sloboda vjeroispovijesti itd., spadaju u temeljna ljudska prava i svakako služe dobrobiti osobe. Međutim, ako dođe do zlouporabe te se počnemo njima služiti neodgovorno, može doći do nepoželjnih pojava. Tako, npr. zlouporaba slobode govora može dovesti do pojava kao što su govor mržnje, širenje lažnih informacija ili poticanje na nasilje. Mislim da je veoma važno uz svijest o slobodi uvijek razvijati i spremnost na preuzimanje odgovornosti za ono što činimo.

VREDNOVANJE PRVOGA OGLEDNOG PRIMJERA

Pristupnik je u potpunosti ispunio tražene kriterije za vrednovanje te bi za navedeni esej ostvario maksimalni broj bodova. Kriteriji za vrednovanje eseja mogu se pronaći u Ispitnome katalogu iz Etike na mrežnoj stranici NCVVO-a.

Prvi kriterij: PRIMJERENA UPOTREBA POJMOVA (RAZUMIJEVANJE PET KLJUČNIH POJMOVA)

U eseju je bilo potrebno odrediti pojmove: „objektivne društvene vrijednosti”, „ljudska komunikacija”, „osnova ljudskoga morala”, „dva shvaćanja slobode” i „ideal slobode”.

Pristupnik je sve tražene pojmove uključio u esej. Pravilno ih je odredio te povezao s osnovnom idejom autora polaznoga teksta. Pristupnik je pokazao zavidno poznavanje traženih pojmova te ih je svojim riječima logički povezao u smislenu cjelinu.

Pristupnik je ostvario maksimalnih 2 boda za svaki od pojmova.

Drugi kriterij: ARGUMENTACIJA (RAZRADA TRIJU POSTAVLJENIH PROBLEMA)

U eseju je bilo potrebno odgovoriti na tri postavljena problema i argumentirati ih.

1. Objasnite zbog čega je razumijevanje čovjeka i ljudske komunikacije, unatoč tomu što se vrijednosti mijenjaju kroz povijest, nužno povezano s postojanjem zajedničkih i objektivnih društvenih i moralnih vrijednosti.

2. Objasnite autorovo razlikovanje prvoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „negativnome smislu” i drugoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „pozitivnome smislu”.

3. Objasnite što prema Vašemu sudu podrazumijeva ideal slobode.

Pristupnik je u eseju odgovorio na sva tri postavljena problema. Objasnio je jasno i detaljno ulogu objektivnih moralnih i društvenih vrijednosti u razumijevanju ljudske komunikacije. Dobro je uočio razliku i interpretirao dva shvaćanja slobode. Također, detaljno je obrazložio vlastito shvaćanje ideala slobode.

Iz pristupnikove argumentacije vidljivo je da pristupnik razumije tekst koji mu je ponuđen te je pokazao visok stupanj razumijevanja nepoznatoga teksta i interpretiranja istoga.

Pristupnik je ostvario maksimalnih 3 boda za svaki od traženih kriterija.

Treći kriterij: PRIMJERENOST PRIMJERA I NAVODA

Pristupnik je u eseju naveo niz primjera kojima je primjereno potkrijepio argumentaciju.

Pristupnik je ostvario maksimalnih 2 boda.

Četvrti kriterij: KOMPOZICIJA

Kompozicija se u eseju vrednuje kroz tri elementa: postavljanje problema, razrada problema i zaključak.

Pristupnik je na jednostavan i razumljiv način postavio problem te ga precizno odredio.

Razrada tako postavljenoga problema bila je opširna i sadržavala je dovoljno tražene tekstualne podrške, što je ocjenjivaču omogućilo uvid u to da je pristupnik razumio što se od njega traži. Na taj je način pristupnik mogao od ocjenjivača dobiti maksimalan broj bodova.

Pristupnik je u eseju postavio zaključak koji na logički način slijedi iz razrade postavljenoga problema. Uzeo je u obzir ključne argumente iz razrade problema tako da zaključak predstavlja logičan završetak traženoga eseja.

Pristupnik je ostvario maksimalnih 2 boda za svaki od kriterija kompozicije.

DRUGI OGLEDNI PRIMJER

Tekst britanskoga filozofa Isaiaha Berlina donosi promišljanja o dvjema važnim temama na koje svaka etička teorija nastoji dati odgovor. To je pitanje moralnih vrijednosti te poimanje slobode. U eseju ću analizirati autorovo shvaćanje moralnih ili društvenih vrijednosti i njihovu ulogu u ljudskoj zajednici te objasniti dva shvaćanja slobode.

Za razumijevanje čovjeka u bilo kojemu vremenu i povijesnome trenutku, kao i za razumijevanje komunikacije među ljudima bez koje ne može postojati niti jedna ljudska zajednica, potrebna su dva uvjeta. Nužan je uvjet, prema autoru teksta, slaganje oko percepcije i temeljnih spoznaja i istina o „činjeničnome“, tj. materijalnome svijetu koji nas okružuje. Iako je to nužan uvjet, nije i dovoljan jer je čovjek biće koje ne pripada samo materijalnoj, nego i nematerijalnoj stvarnosti. Drugi je uvjet koji potreban da bi se upotpunilo razumijevanje čovjeka i komunikacije među ljudima postojanje zajedničkih moralnih ili društvenih vrijednosti.

Prema jednome od gledišta koje navodi autor „postoje objektivne moralne ili društvene vrijednosti, vječne i univerzalne, nedirnutе povijesnom promjenom, te dostupne duhu svakog razumnog čovjeka samo ako odluči uperiti svoj pogled prema njima“. To je gledište otvoreno za mnoga pitanja i kritike. Postoji, naime, i suprotno stajalište prema kojemu su moralne i društvene vrijednosti povijesno uvjetovane i ovisne o brojnim čimbenicima kao što su, npr. kultura, religija, društveni i socijalni odnosi te se ne mogu smatrati ni vječnim ni objektivnim ni univerzalnim, nego prolaznim, subjektivnim i relativnim. Berlin načelno prihvaća stav o subjektivnosti i relativnosti moralnih i društvenih vrijednosti, ali naglašava da ipak mora postojati barem minimum zajedničkih i zato objektivnih vrijednosti. Upravo je taj minimum prema Berlinu „suštinski za ljudsku komunikaciju“ te omogućuje funkcioniranje zajednice. Kao što prihvaćanje temeljnih istina o „činjeničnome“ svijetu spada u shvaćanje normalnoga ljudskoga bića, podjednako to vrijedi i za prihvaćanje moralnih vrijednosti. Otklon od toga i preveliko udaljšavanje od zajedničkoga općeg svijeta vrijednosti moglo bi se smatrati zabrinjavajućom, pa čak i nezdravom pojavom. Prihvaćanje zajedničkih vrijednosti veoma je važno jer omogućuje i da se ustanovi i odredi osnova ljudskoga morala. Na taj se način pojam morala može razgraničiti od pojmova s kojima je moral u vezi, ali se ipak od njih razlikuje, kao što su običaj, tradicija, zakon itd.

U nastavku teksta autor raspravlja o jednome od najstarijih filozofskih pojmova, o pojmu slobode. Brojna određenja ovoga pojma, prema Berlinovu mišljenju, dopuštaju vrlo široka tumačenja. Berlin se zato ograničava samo na dva pojma slobode u političkome značenju.

Prvo značenje političkoga pojma slobode Berlin naziva „negativnim“ jer se odnosi na slobodu od vanjskih prisila, zabrana ili obveza. Njime se određuje područje i postavljaju granice unutar kojih pojedinac ili grupa ljudi mogu neometano djelovati.

Pojam slobode u drugome smislu autor naziva „pozitivnim“ i odnosi se na želju pojedinca da bude svoj vlastiti gospodar. Sloboda je ovdje shvaćena kao sloboda da se djeluje u skladu s vlastitom voljom.

Međutim, ako se sloboda shvati kao „gospodarenje nad sobom, uklanjanje prepreka mojoj volji ma kakve one mogle biti“, pitanje je kako bi trebalo postupati s drugim ljudskim bićima koja izražavaju neposluš i na taj se način suprotstavljaju mojoj volji. Nametanje vlastite volje značilo bi oduzimanje slobode drugim bićima i stavljanje u ropски položaj.

Ideal slobode Berlin shvaća kao mogućnost biranja ciljeva koji ovise o različitim povijesnim okolnostima i prilikama i zato nije nužno da ih se smatra univerzalnim i vječnim. Moj ideal

slobode temelji se na uvjerenju da svatko ima pravo činiti sa svojim životom što god želi dok time ne čini štetu drugim ljudima. Važno mi je da se pritom poštuje sloboda izbora svakoga pojedinca, čak ako nam se i čini da su iz našega kuta gledanja neki izbori pogrešni. Svatko tko slobodno djeluje odgovoran je za svoje postupke i treba snositi posljedice svojega djelovanja.

O našim odlukama i odgovornosti često ovisi hoće li neka sloboda uvećati dobrobit osobe i društva ili će dovesti do nepoželjnih pojava. Mnoge građanske slobode, kao što je npr. sloboda govora, spadaju u temeljna ljudska prava i služe dobrobiti osobe. Međutim, ako dođe do zlouporabe te se počnemo njima služiti neodgovorno, može doći do nepoželjnih pojava.

VREDNOVANJE DRUGOGA OGLEDNOG PRIMJERA

Pristupnik je u eseju vrlo dobro ispunio tražene kriterije za vrednovanje. Kriteriji za vrednovanje eseja mogu se pronaći u Ispitnome katalogu iz Etike na mrežnoj stranici NCVVO-a.

Prvi kriterij: PRIMJERENA UPOTREBA POJMOVA (RAZUMIJEVANJE PET KLJUČNIH POJMOVA)

U eseju je bilo potrebno odrediti pojmove: „objektivne društvene vrijednosti”, „ljudska komunikacija”, „osnova ljudskoga morala”, „dva shvaćanja slobode” i „ideal slobode”.

Pristupnik je sve tražene pojmove uključio u esej. Pravilno ih je odredio te povezao s osnovnom idejom autora polaznoga teksta. Međutim, nije ih uspio u potpunosti povezati u logički smislenu cjelinu.

Pristupnik je ostvario maksimalnih 2 boda za prva tri pojma, a po 1 bod za četvrti i peti pojam.

Drugi kriterij: ARGUMENTACIJA (RAZRADA TRIJU POSTAVLJENIH PROBLEMA)

U eseju je bilo potrebno odgovoriti na tri postavljena problema i argumentirati ih.

1. Objasnite zbog čega je razumijevanje čovjeka i ljudske komunikacije, unatoč tomu što se vrijednosti mijenjaju kroz povijest, nužno povezano s postojanjem zajedničkih i objektivnih društvenih i moralnih vrijednosti.

2. Objasnite autorovo razlikovanje prvoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „negativnome smislu” i drugoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „pozitivnome smislu”.

3. Objasnite što prema Vašemu sudu podrazumijeva ideal slobode.

Pristupnik je u eseju vrlo dobro odgovorio na prvi i treći postavljeni problem. Objasnio je jasno i detaljno ulogu objektivnih moralnih i društvenih vrijednosti u razumijevanju ljudske komunikacije. Također, dobro je objasnio i argumentirao svoje stajalište o idealu slobode. Na drugi postavljeni problem, razlikovanje dvaju pojmova slobode, odgovorio je korektno i pokazao da može interpretirati nepoznati tekst prateći tražene smjernice, ali ipak nije u potpunosti to uspio povezati sa stečenim znanjima.

Pristupnik je za argumentaciju i objašnjenje prvoga i trećega problema ostvario maksimalnih 3 boda, a za drugi problem 2 boda.

Treći kriterij: PRIMJERENOST PRIMJERA I NAVODA

Pristupnik je u eseju naveo primjere koji su od njega bili traženi, ali ih nije dodatno razjasnio.

Pristupnik je za treći kriterij ostvario maksimalnih 2 boda.

Četvrti kriterij: KOMPOZICIJA

Kompozicija se u eseju vrednuje kroz tri elementa: postavljanje problema, razrada problema i zaključak.

Pristupnik je na jednostavan i razumljiv način postavio problem.

Razrada postavljenoga problema bila je dobra, ali ipak nedostatna tako da ocjenjivač nije mogao sa sigurnosti utvrditi je li pristupnik razumio što se od njega traži.. Na taj način pristupnik nije mogao od ocjenjivača dobiti maksimalan broj bodova.

Pristupnik je u eseju postavio zaključak koji na logički način slijedi iz razrade postavljenoga problema, ali nije uzeo u obzir sve elemente koji su se provlačili kroz zadani esej kako bi taj zaključak u potpunosti ispao zaokružena i jasna cjelina.

Pristupnik je za prvi kriterij kompozicije ostvario maksimalnih 2 boda, a za drugi i treći kriterij po 1 bod.

TREĆI OGLEDNI PRIMJER

Tekst Isaiaha Berlina donosi promišljanja o moralnim vrijednostima te poimanju slobode. U eseju ću analizirati autorovo shvaćanje moralnih ili društvenih vrijednosti te objasniti dva shvaćanja slobode.

Za razumijevanje čovjeka i za razumijevanje komunikacije među ljudima potrebna su dva uvjeta. Prvi je uvjet slaganje oko percepcije i temeljnih spoznaja i istina o „činjeničnome” svijetu koji nas okružuje. Drugi je uvjet koji je potreban da bi se upotpunilo razumijevanje čovjeka i komunikacije među ljudima postojanje zajedničkih moralnih ili društvenih vrijednosti.

Prema jednome od gledišta koje navodi autor „postoje objektivne moralne ili društvene vrijednosti, vječne i univerzalne, nedirnete povijesnom promjenom, te dostupne duhu svakog razumnog čovjeka samo ako odluči uperiti svoj pogled prema njima”. To je gledište otvoreno za mnoga pitanja i kritike. Postoji, naime, i suprotno stajalište prema kojemu su moralne i društvene vrijednosti povijesno uvjetovane i ovisne o brojnim čimbenicima. Berlin načelno prihvaća stav o subjektivnosti i relativnosti moralnih i društvenih vrijednosti, ali naglašava da mora postojati barem minimum zajedničkih i zato objektivnih vrijednosti jer je taj minimum bitan za ljudsku komunikaciju. Prihvatanje zajedničkih vrijednosti veoma je važno jer omogućuje i da se ustanovi i odredi osnova ljudskoga morala. Na taj se način pojam morala može razgraničiti od drugih pojmova s kojima je moral u vezi.

U nastavku teksta autor raspravlja o pojmu slobode, ali se ograničava samo na dva pojma slobode u političkome značenju.

Prvo značenje političkoga pojma slobode Berlin naziva „negativnim”. Pojam slobode u drugome smislu autor naziva „pozitivnim”. Postoji tako „sloboda koja se sastoji u tome da sam svoj vlastiti gospodar, i sloboda koja se sastoji u tome da me drugi ljudi ne sprječavaju u mojim izborima”.

Moj ideal slobode temelji se na uvjerenju da svatko ima pravo činiti sa svojim životom što god želi dok time ne čini štetu drugim ljudima.

Mnoge građanske slobode, kao što je npr. sloboda govora, spadaju u temeljna ljudska prava i služe dobrobiti osobe. Međutim, ako dođe do zlouporabe te se počnemo njima služiti neodgovorno, može doći do nepoželjnih pojava.

VREDNOVANJE TREĆEGA OGLEDNOG PRIMJERA

Prvi kriterij: PRIMJERENA UPOTREBA POJMOVA (RAZUMIJEVANJE PET KLJUČNIH POJMOVA)

U eseju je bilo potrebno odrediti pojmove: „objektivne društvene vrijednosti”, „ljudska komunikacija”, „osnova ljudskoga morala”, „dva shvaćanja slobode” i „ideal slobode”.

Pristupnik u eseju nije sve tražene pojmove dovoljno povezao s osnovnom idejom autora navedenoga teksta te ih nije uspio na zadovoljavajući način razjasniti svojim riječima kako bi se moglo zaključiti da može kritički analizirati nepoznati tekst.

Pristupnik je samo djelomično pokazao poznavanje traženih pojmova i nije ih uspio u potpunosti logički povezati u smislenu cjelinu.

Pristupnik je za prvi traženi pojam ostvario maksimalnih 2 boda, dok je za drugi i treći traženi pojam ostvario 1 bod, a za četvrti i peti pojam nije ostvario bodove jer ih nije objasnio svojim riječima nego je citirao autora.

Drugi kriterij: ARGUMENTACIJA (RAZRADA TRIJU POSTAVLJENIH PROBLEMA)

U eseju je bilo potrebno odgovoriti na tri postavljena problema i argumentirati ih.

1. Objasnite zbog čega je razumijevanje čovjeka i ljudske komunikacije, unatoč tomu što se vrijednosti mijenjaju kroz povijest, nužno povezano s postojanjem zajedničkih i objektivnih društvenih i moralnih vrijednosti.

2. Objasnite autorovo razlikovanje prvoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „negativnome smislu” i drugoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „pozitivnome smislu”.

3. Objasnite što prema Vašemu sudu podrazumijeva ideal slobode.

Pristupnik je u eseju pokušao odgovoriti na tražene probleme, ali to nije učinio na zadovoljavajući način. Na svaki od postavljenih problema pristupnik je dao samo djelomične odgovore. Na temelju odgovora nije vidljivo da pristupnik može argumentirati i interpretirati nepoznati tekst prateći tražene smjernice.

Pristupnik je za prvi kriterij argumentacije ostvario 2 boda, ali je za drugi i treći kriterij ostvario po 1 bod.

Treći kriterij: PRIMJERENOST PRIMJERA I NAVODA

Pristupnik u eseju nije naveo dovoljno primjera kojima bi potkrijepio razumijevanje zadane teme.

Pristupnik je za navedeni kriterij ostvario 1 od mogućih 2 boda.

Četvrti kriterij: KOMPOZICIJA

Kompozicija se u eseju vrednuje kroz tri elementa: postavljanje problema, razrada problema i zaključak.

Pristupnik je na jednostavan način postavio problem, svojim riječima, ali se nije upuštao u dublje promišljanje o zadanoj temi.

Razrada koja je zatim slijedila nije bila potpuna. Na taj način pristupnik nije mogao od ocjenjivača dobiti veći broj bodova.

Pristupnik u eseju nije postavio jasan zaključak.

Pristupnik je za prvi kriterij argumentacije ostvario 1 bod, za drugi kriterij također 1 bod, a za treći nije ostvario bodove.

ČETVRTI OGLEDNI PRIMJER

U eseju ću analizirati shvaćanje moralnih ili društvenih vrijednosti te dva shvaćanja slobode kako ih je u zadanome tekstu objasnio Isaiah Berlin.

Dva su uvjeta potrebna za razumijevanje čovjeka i za razumijevanje komunikacije među ljudima. Prvi je uvjet slaganje oko osnovnih spoznaja o „činjeničnome” svijetu koji nas okružuje. Drugi je uvjet postojanje zajedničkih moralnih ili društvenih vrijednosti.

Autor navodi gledište da postoje objektivne moralne ili društvene vrijednosti. To je gledište otvoreno za mnoga pitanja. Osim toga gledišta postoji i gledište da su moralne i društvene vrijednosti subjektivne i relativne. Berlin se slaže s takvim stajalištem, ali ipak misli da mora postojati nešto zajedničko. Mora postojati minimum zajedničkih vrijednosti jer bez toga ne bi bilo komunikacije među ljudima.

U nastavku teksta autor raspravlja o dvama pojmovima slobode u političkome značenju.

Prvo značenje političkoga pojma slobode Berlin naziva „negativnim”. Pojam slobode u drugome smislu autor naziva „pozitivnim”. Postoji „sloboda koja se sastoji u tome da sam svoj vlastiti gospodar, i sloboda koja se sastoji u tome da me drugi ljudi ne sprječavaju u mojim izborima”.

Ideal slobode Berlin shvaća kao mogućnost biranja ciljeva koji ovise o različitim povijesnim okolnostima i prilikama.

Mnoge građanske slobode, kao što je npr. sloboda govora, spadaju u temeljna ljudska prava i služe dobrobiti osobe. Međutim, ako dođe do zlouporabe te se počnemo njima služiti neodgovorno, može doći do nepoželjnih pojava.

VREDNOVANJE ČETVRTOGA OGLEDNOG PRIMJERA

Pristupnik je u navedenome eseju minimalno ispunio tražene kriterije za vrednovanje. Kriteriji za vrednovanje eseja mogu se pronaći u Ispitnome katalogu iz Etike na mrežnoj stranici NCVVO-a.

Prvi kriterij: PRIMJERENA UPOTREBA POJMOVA (RAZUMIJEVANJE PET KLJUČNIH POJMOVA)

U eseju je bilo potrebno odrediti pojmove: „objektivne društvene vrijednosti”, „ljudska komunikacija”, „osnova ljudskoga morala”, „dva shvaćanja slobode” i „ideal slobode”.

Pristupnik nije upotrijebio sve tražene pojmove koji su bili zadani. Takva je interpretacija u pristupnikovu slučaju pokazatelj neznanja i nerazumijevanja pojmova. Iz eseja nije vidljivo da pristupnik razumije misao autora teksta. Pojmovi koje je upotrijebio nisu logički povezani i ne čine smislenu cjelinu.

Pristupnik je za prva dva kriterija objašnjenja pojmova ostvario po 1 bod, dok za treći, četvrti i peti kriterij nije ostvario bodove.

Drugi kriterij: ARGUMENTACIJA (RAZRADA TRIJU POSTAVLJENIH PROBLEMA)

U eseju je bilo potrebno odgovoriti na tri postavljena problema i argumentirati ih.

1. Objasnite zbog čega je razumijevanje čovjeka i ljudske komunikacije, unatoč tomu što se vrijednosti mijenjaju kroz povijest, nužno povezano s postojanjem zajedničkih i objektivnih društvenih i moralnih vrijednosti.

2. Objasnite autorovo razlikovanje prvoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „negativnome smislu” i drugoga političkog shvaćanja slobode ili slobode u „pozitivnome smislu”.

3. Objasnite što prema Vašemu sudu podrazumijeva ideal slobode.

Pristupnik u eseju nije odgovorio na postavljene probleme ili je to napravio na krajnje jednostavan način. Na temelju pristupnikova odgovora vidljivo je da pristupnik ne zna argumentirati i interpretirati nepoznati tekst prateći tražene smjernice.

Pristupnik je za tri kriterija argumentacije ostvario bodove prema načelu: po 1 bod za prvi i drugi kriterij te niti jedan bod za treći kriterij.

Treći kriterij: PRIMJERENOST PRIMJERA I NAVODA

Pristupnik je u eseju naveo primjer koji je od njega bio tražen, ali ga nije dodatno razjasnio niti uklopio u neku smislenu cjelinu s ostatkom eseja.

Pristupnik je za navedeni kriterij ostvario 1 od mogućih 2 boda.

Četvrti kriterij: KOMPOZICIJA

Kompozicija se u eseju vrednuje kroz tri elementa: postavljanje problema, razrada problema i zaključak.

Pristupnik je na krajnje jednostavan način postavio problem, uz minimalno korištenje zadanih pojmova.

Razrada koja je zatim slijedila iz tako postavljenoga problema bila je također jednostavno opisana i nije u sebi sadržavala tekstualne podrške kako bi ocjenjivač uvidio da je pristupnik razumio što se od njega traži. Na taj je način pristupnik mogao od ocjenjivača dobiti najmanji mogući broj bodova.

Zaključak koji pristupnik nudi ne zadovoljava više od minimalnoga kriterija zadanoga u smjernicama tako da se može zaključiti kako pristupnik nije razumio zadanu temu.

Pristupnik je za prvi kriterij argumentacije ostvario 1 bod, a za drugi i treći kriterij nije ostvario niti jedan bod.